

A magyar közvélemény és az Európai Unió

POLICYSOLUTIONS

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

A magyar közvélemény és az Európai Unió

2016. június

Szerzők:

Bíró-Nagy András – Kadlót Tibor – Köves Ádám

POLICYSOLUTIONS

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

Tartalom

Vezetői összefoglaló	4
Bevezetés	8
1. Az európai uniós tagság megítélése Magyarországon	9
2. Az EU általános megítélése	12
3. Várakozások az EU jövőjével kapcsolatban	15
4. Az Európai Unió legnagyobb előnyei	17
5. Az Európai Unióval kapcsolatos asszociációk	20
6. A demokrácia minőségének megítélése az EU-ban	25
7. Uniós és nemzetállami kompetenciák	27
8. Bizalom az Európai Unió és a nemzeti politikai intézmények iránt	32
9. Az Európai Parlament megítélése Magyarországon	36

Vezetői összefoglaló

A Policy Solutions tanulmányának célja annak vizsgálata, hogy miként alakult a magyarok véleménye az Európai Unióról 2010 óta, egy olyan időszakban, amikor az EU-nak gyakorlatilag folyamatos válságkezelésre kellett berendezkednie, és ezzel párhuzamosan jelentősen felerősödtek a kritikus hangok a hazai politikában is. Az elemzés az Eurobarométer felmérésein alapul: a 2010 tavaszi eredményeket hasonlítottuk össze az eddigi legfrissebb, 2015 őszi adatokkal, illetve a magyar adatokat rendre az Európai Unió 28 tagállama eredményeinek kontextusába helyeztük.

2010 után több különböző kutatás is mérte a magyarok EU-tagságról elfoglalt álláspontját, és mindegyik szerint többségben vannak azok, akik az Európai Unió tagjaként képzik el Magyarország jövőjét. A 2015 őszi Eurobarométer adatok szerint a magyarok túlnyomó többségében pozitív vagy semleges kép él az Európai Unióról. A pozitív és a neutrális álláspontot is a megkérdezettek egyaránt négytizede foglalja el, és csak minden ötödik válaszadó gondol negatívan az EU-ra. Régiós összehasonlításban is kedvezőnek mutatkozik a magyar adat, a visegrádi négyek közül csak Lengyelországban jobb az EU általános megítélése. Alapvetően stabilan a pozitív tartományban vannak az EU-val szembeni érzületek Magyarországon, ugyanakkor némi imázs erózió és bizalomvesztés megfigyelhető volt 2010 és 2015 között.

Bár az EU-ról alapvetően inkább kedvező kép él a magyarokban és általánosan az EU28-akban is, az Unió által jelenleg követett irányvonalat már egészen másként ítélik meg az európai állampolgárok. A 2015-ös adatok szerint összeurópai szinten relatív többségben vannak, akik szerint az EU-ban rossz irányba mennek a dolgok: a válaszadók több mint négytizede (43%) látja kedvezőtlenül az európai folyamatokat. Ezzel szemben csak feleannyian vannak a jelenlegi uniós fejleményeket pozitívan megítélők, ők az összes uniós állampolgár alig egynegyedét (23%) teszik ki. Magyarországon is az aggódók vannak relatív többségben, itt azonban az uniós átlagnál 5 ponttal kisebb, 38% a rossz irányt érzékelők közössége. Az EU 28 tagállamában öt év leforgása alatt átlagosan 4 ponttal csökkent az optimisták aránya és ugyanennyivel bővült a pesszimisták

táborra. Míg Magyarország esetében az EU jövőjét optimistán látók aránya 2 ponttal csökkent, addig az EU jövőjét negatívan látók aránya 41%-ról 47%-ra nőtt, vagyis 6 százalékponttal emelkedett.

Ami az Európai Unió legfontosabb pozitív hozadékait illeti, a magyarok számára az Unió legfontosabb előnye a közös piac, a tőke, az áru, a személyek és a szolgáltatások szabad áramlása. Második helyen a tagállamok közötti béke fenntartása, a dobogó harmadik fokán pedig a cserediákprogramok állnak. Az EU egészét tekintve a legtöbben a tagállamok közötti békét jelölték meg az Unió legnagyobb előnyeként (56%). Az a tény, hogy 2012-ben az EU kapta meg a béke Nobel-díjat, egyben ezt az elterjedt érzületet igazolta vissza. Az európai béke megteremtését és fenntartását Magyarországon ennél sokkal kevesebben sorolják az EU legfőbb vívmányai közé (39%) – ez egyben a legalacsonyabb arány a V4 országok között. Az Eurobarométer kutatásai alapján a magyarok tizede nem tud semmilyen pozitívumot társítani az Európai Unióhoz.

Az európai állampolgárok szerint az EU leginkább a személyek szabad mozgásával, valamint az euróval azonosítható. Az EU 28 tagállamában a megkérdezettek fele (49%) asszociál az Európai Unióról a tagállamok bármelyikébe irányuló szabad munkavállalás, tanulás és utazás szabadságára, és tízből közel négyen (37%) a közös európai fizetőeszközt is az Unióhoz társítják. Gyakori gondolatársításnak számít Európa-szerte az európai integrációnak a békével, valamint a kulturális sokszínűséggel történő azonosítása is. Ezek alapján jól látszik, hogy a legnépszerűbb asszociációk pozitív jelentést hordoznak, közvetlenül mögöttük azonban több negatív jellemző is szerepel. 2015 végén minden negyedik európai számára az EU egyet jelentett a pénzkidobással (25%), a bürokráciával vagy a külső határok nem megfelelő ellenőrzésével (24-24%). A magyarok számára is az uniós állampolgárok más tagállamokba történő szabad utazása, tanulása és munkavállalása jut eszébe elsőként az EU-ról, tízből négyen (41%) adtak ilyen választ. A gyakori magyarországi asszociációk között szerepel a külső határok feletti nem megfelelő kontroll, valamint a kulturális sokszínűség is – ezek állnak a második és a harmadik helyen. Tanulságos ugyanakkor, hogy a gazdasági fellendüléshez és a szociális védelemhez kapcsolódó asszociációk igen ritkának számítanak a magyar és más európai állampolgárok körében is. Az európai átlagnál jóval kevésbé vélekednek úgy a magyarok, hogy az EU révén nagyobb beleszólásuk lenne a világ dolgaiba. Míg Európa-szerte az állampolgárok több mint egyötöde gondolja így, addig itthon csak 13%. Érdekeség ugyanakkor, hogy a magyarok az EU28 átlagánál jelentősen kisebb arányban kapcsolják az EU-hoz a bürokráciát (15% szemben az uniós 24%-kal), és feleakkora mértékben gondolják, hogy az EU fölösleges pénzkidobás lenne.

Minden második megkérdezett szerint a hazájuk érdekeit nem megfelelően veszik figyelembe az EU-ban. Magyarországon csak tízből négy válaszadó gondolja úgy, hogy az ország érdekei érvényesülnek az európai intézményrendszer keretein belül - ez egyébként pontosan megegyezik az EU28 átlagával. Ezzel ellentétes véleményen van Magyarországon a válaszadók 55%-a. Regionális összevetésben ugyanakkor inkább optimistának tekinthető a magyar álláspont. A magyarországi 55%-kal szemben Csehországban a megkérdezettek kétharmada, Szlovákiában pedig több mint hattizede gondolja azt, hogy a nemzeti érdek nincs figyelembe véve az Európai Unióban. A lengyelek ebben a tekintetben is jóval kedvezőbben ítélik meg a helyzetet, mint a többi V4-tagország.

Magyarországon alapvetően az uniós trendekhez igazodik a további integráció megítélése. Az EU-átlaghoz hasonlóan a legkiemelkedőbb támogatottságot a magyarok körében is az uniós polgárok szabad mozgása élvezi, több mint háromnegyedük ért ezzel egyet. A régiókban ugyanakkor nem ez a legkiemelkedőbb érték, a csehek négyötöde, a szlovákoknak pedig közel 90%-a támogatja az egyik legalapvetőbb, az integrációval járó szabadságjogot. A közös energiapolitika iránt szintén az uniós átlaggal megegyező igény mutatkozik Magyarországon is: tízből heten szükségesnek látják az energetikai döntések tagállamok feletti összehangolását. Az EU tagállamainak közös biztonság- és védelempolitikája a harmadik leglátogatottabb integrációs terület Magyarországon.

Az utóbbi év magyar kormányzati politikájának fényében nem meglepő, hogy a bevándorláspolitikai területén történő együttműködést jóval kevésbé támogatják itthon, mint az Európai Unióban általában. Míg a 28 tagállamban átlagosan 70%-hoz közeli a közös migrációs politika iránti igény, addig Magyarországon csak 55%-nyi támogatót találunk, miközben az ellenzők tábora is igen jelentős, 40% körüli. Ezzel az alacsony értékkel azonban mégsem lógunk ki a V4-es országok közül. Mind a négy országban erősen átlagon aluli a közös uniós migrációs politika támogatottsága. A politika ezekben az országokban minden bizonnyal egyszerre erősíti meg és igazolja vissza a társadalmi érzületet ebben a kérdésben.

Az euró, mint közös európai fizetőeszköz tekintetében erősen megosztottak a magyarok: csak minden második magyar támogatja, miközben közel ugyanennyien elutasítják azt. Ez az Unió átlagánál némileg gyengébb értéket jelent. Az uniós szinten leginkább elutasított integrációt erősítő törekvést, az új EU-tagállamok felvételét viszont jelentősen kedvezőbben ítélik meg Magyarországon, mint az EU egészében. Míg a 28 tagállamban összességében az ellenzők adják a lakosság felét, és a támogatók csak nagyjából 40%-os arányban vannak, addig Magyarországon épp fordított az arány. Az Európai Unió egészéhez hasonlóan a további bővítés kérdése a magyarokat is erősen megosztja, ám itthon a bővítéspártiak vannak szűk többségben.

Az Európai Unió és a nemzeti politika iránti állampolgári bizalom szintjét elemezve, a 2010-es és 2015-ös közvélemény-kutatási adatok alapján három következtetés vonható le. Egyrészt, a számos krízis következtében az európai polgárok az elmúlt 5 év alatt veszítettek bizalmukból az Európai Unióval szemben. Másrészt, bár csökkent az EU-ba vetett bizalom Magyarországon, a magyar állampolgárok még így is kevésbé euroszeptikusok, mint az EU-tagállamok átlaga. Harmadrészt, a bizalomvesztés nagyobb volt a hazai politika irányában, mint az EU felé: nagyobb mértékben csökkent a bizalom a belpolitikai szereplőkkel szemben mind EU-s, mind magyar szinten, mint az uniós intézmények tekintetében. Az elmúlt öt év során az EU-ban és Magyarországon is csökkent azok aránya, akik nagyobb súlyt adnának a közvetlenül választott Európai Parlamentnek, de ezzel együtt is relatív többségben vannak azok, akik szerint az EP-nek a jelenleginél fontosabb szerepet kellene játszania. Magyarországon az emberek több mint négytizede szeretné, ha az Európai Parlamentnek nagyobb szerepe lenne a jelenleginél, ami ugyan kevesebb, mint öt évvel korábban, de még mindig jelentősebb támogatás, mint a többi visegrádi országban.

Jelenleg sem az Európai Unió, sem a nemzeti politikai intézmények nem élvezik az állampolgárok többségének bizalmát. A számok azt is mutatják, hogy az intézményi bizalom mértéke nem feltétlenül van összefüggésben az úgynevezett demokratikus deficittel. Összességében megállapítható, hogy az európaiak nagy része még mindig nagyobb bizalommal fordul az EU-s intézményekhez, mint saját politikai vezetéséhez, akik elvileg szorosabb kapcsolatban vannak az állampolgárokkal. Bár az Európai Unió megítélése romlott az elmúlt időszakban, a nemzeti politikai intézmények hasonló ütemű hitelvesztésének fényében ez nem nevezhető az európai projekt kudarcának. A kutatási eredmények azt bizonyítják, hogy a politikai elitől való elidegenedés, és a fennálló intézményrendszer működőképességébe vetett bizalom csökkenése egy olyan rendszerszintű válságot takar, ami nem kötődik szorosan a brüsszeli döntéshozatali mechanizmus hatékonyságával való elégedetlenséghez. A 2010-es és 2015-ös adatokat összehasonlítva azt látjuk, hogy az intézményi válság problémája valós jelenség, de ennek hátterében elsősorban nem az uniós inkompetencia percepciója, sokkal inkább a fennálló politikai rendszer egészéből való kiábrándultság áll.

Bevezetés

2010 után korábban nem látott mértékben nyert teret az euroszkepticizmus a magyar politikában. Nemcsak az akkor még az EU-ból való kilépés mellett érvelő Jobbik megerősödésével törtek előre az európai integrációt élesen bíráló hangok, hanem az utóbbi hat évben kormányzati politikává is emelkedett az Európai Unió ellenségképként kezelése. A Policy Solutions tanulmányának célja annak vizsgálata, hogy miként alakult a magyarok véleménye az Európai Unióról 2010 óta, egy olyan időszakban, amikor az EU-nak gyakorlatilag folyamatos válságkezelésre kellett berendezkednie, és ezzel párhuzamosan jelentősen felerősödtek a kritikus hangok. Az elemzés az Eurobarométer felmérésein alapul: ahol csak lehetett, a 2010 tavaszi eredményeket hasonlítottuk össze az eddigi legfrissebb, 2015 őszi adatokkal. A magyar eredményeket természetesen nemcsak önmagukban néztük. Minden esetben összehasonlítottuk a hazai trendeket az Európai Unió egészének folyamataival, továbbá a visegrádi országok eredményeinek bemutatásával is igyekeztünk a magyar adatokat kontextusba helyezni.

A tanulmány első fejezeteiben az EU általános megítélését vizsgáljuk, valamint azt, hogy milyen várakozásokkal tekintenek a magyarok az Európai Unió jövőjére. Ezt követően bemutatjuk, hogy az európai integráció mely velejáróit tartják a magyarok az uniós tagság legfőbb előnyeinek, illetve, hogy milyen asszociációkat társítanak az EU-hoz. Szintén elemezzük, hogy mit gondolnak a magyarok a demokrácia minőségéről és a nemzeti érdekérvényesítés lehetőségéről az uniós keretek között, és vizsgáljuk azt is, mely területeken a legnagyobb és a legkisebb az integráció további mélyítésének társadalmi támogatottsága. A tanulmányban ugyancsak kitérünk az állampolgári bizalom változásaira, az Európai Uniót és a nemzeti politikát illetően egyaránt. Zárásként külön foglalkozunk az egyetlen közvetlenül választott uniós intézménnyel, az Európai Parlamenttel kapcsolatos állampolgári véleményekkel.

1

Az európai uniós tagság megítélése Magyarországon

Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozását a vonatkozó jogszabályok értelmében ügyszavazás előzte meg, vagyis a választópolgárok közvetlenül dönthettek az ország európai integrációjának legmeghatározóbb kérdéséről. A 2003. április 12-én tartott referendum során a választók elsöprö többsége igennel válaszolt a szavazólapon szereplő kérdésre, amely így hangzott: „Egyetért-e azzal, hogy a Magyar Köztársaság az Európai Unió tagjává váljon?”¹

Az országgyűlési választások átlagához mérten számottevően alacsonyabb, az összes választásra jogosult kevesebb mint felének, 45,62%-ának részvétele mellett megtartott voksoláson a szavazók több mint négyötöde (83,76%) az EU-csatlakozás mellett kötelezte el magát, és csupán 16,24%-a utasította azt el. A mintegy 8 millió választópolgár közül több mint 3 millió támogatta az EU-csatlakozást, és csak nagyjából hatszázezer fő ellenezte. Ezáltal pedig összesen a szavazójoggal rendelkező állampolgárok közel négytizede, egészen pontosan 38%-a kötelezte el magát az Európai Unió mellett, és mindössze 7,37%-a mondott nemet az ország európai integrációjára.

Az uniós csatlakozásunk óta eltelt bő évtized során számos, egymástól független közvélemény-kutatás is foglalkozott az uniós tagság iránti magyarországi attitűdök mérésével, és az elmúlt öt év során publikált kutatásokból az derül ki, hogy a magyarok többsége továbbra is az Európai Unión belül képzelel el hazánk jövőjét.

A Medián több kérdéssel is vizsgálja az uniós tagság iránti magyarországi attitűdöket. A népszavazási helyzetet szimuláló kérdés 2011 és 2013 nyarán is szerepelt a kutatók vizsgálatában. **A Policy Solutions Mediánnal közösen végzett felmérése alapján 2011-ben a magyarok valamivel több mint kétharmada (69%) voksolt volna újra igennel egy az EU-tagság megerősítéséről szóló népszavazáson,** és csupán minden negyedik választópolgár (24%) utasította volna el a csatlakozást, 8% bizonytalan mellett.²

¹ http://valasztas.hu/nepszav03/outroot/hu/10_0.html

² http://www.policysolutions.hu/userfiles/elemzes/27/euroszkepticizmus_magyarorszagon.pdf (4. oldal)

A Medián hasonló, fiktív népszavazási helyzetre vonatkozó, két évvel később végzett kutatása is az Európai Uniót támogatók abszolút többségét mutatta ki,³ ami azért is figyelemre méltó, mert a magyar kormány EU ellen folytatott „szabadságharcos” retorikája 2013 nyarára már igen intenzívvé vált. **A kormányzati kommunikációs ellenzél ellenére is a megkérdezettek mintegy hattizede (59%) szavazott volna az EU-tagság mellett,** miközben nagyjából egyharmaduk voksolt volna nemmel (32%), vagyis még 2013-ban is kétszer magasabb volt a támogatók aránya, mint a szélsőségesen euroszkeptikusoké.

A Medián ugyanebben a kutatásában szerepelt egy másik, az előzőnél valamivel puhább kérdés, amely is az európai uniós tagság támogatottságát mérte, és itt is alapvetően uniópárti attitűd érvényesül. **2013 nyarán a magyarok közel kétharmada, 65% számított saját bevallása alapján a magyar uniós tagság támogatójának,** minden ötödik megkérdezett teljes mértékben, további 45%-uk pedig inkább az Unió támogatójának. Velük szemben a lakosság kevesebb mint egyharmada áll, amely elutasította hazánk EU-tagságát, ám összességében csupán 11%-uk tekinthető szélsőségesen unióellenesnek.

A közvélemény-kutató cég két évvel később, 2015 őszén ismét nyilvánosságra hozta aktuális kutatásának eredményét erre a kérdésre vonatkozóan, amely az uniós tagság támogatóinak erősödését mutatta. **2015. szeptemberében immár a megkérdezettek csaknem háromnegyede, 74% tekinthető a tagság hívének: a magyarok fele inkább, további negyede pedig teljes mértékben támogatta azt.** A tagság ellenzőinek tábora jelentősen visszaesett a két évvel korábbihoz képest, 2015-ben ugyanis már csak 22%-uk utasította el azt, és közöttük lényegesen kisebb, mindössze 6% volt a hazánk EU-tagságát nagyon ellenzők aránya.

A Publicus Intézet 2009-ben és 2015-ben is megmérte a magyar választópolgárok EU-tagsági iránti elkötelezettségét.⁴ A közvélemény-kutatás során a „Ha most vasárnap népszavazást tartanánk arról, hogy Magyarország belépjen-e az EU-ba, Ön hogyan döntene?” kérdést tették fel a megkérdezetteknek 2009-ben, majd hat évvel később. **2009-ben minden második magyar szavazott volna igennel az EU-csatlakozásról szóló választási szituációban, míg csupán kevesebb mint egyötödük, 17% utasította volna el egy népszavazáson Magyarország EU-tagságát,** azaz a támogatók aránya háromszor nagyobb volt, mint az ellenzők tábora. Ugyanakkor ebben a felmérésben viszonylag magas volt a bizonytalanok aránya, összesen a magyarok több mint egyharmada tartózkodott a véleménynyilvánítástól: 17%-uk állította, hogy nem menne el szavazni, és további 18%-uk nem tudott, vagy nem kívánt válaszolni a kérdésre.

A hat évvel később, 2015-ben megismételt felmérés eredménye azt hozta, hogy az elmúlt időszakban azonos mértékben, 10-10 százalékponttal nőtt az EU-tagságot támogatók és az azt elutasítók aránya egyaránt, vagyis valamelyest polarizálódott a magyarok véleménye az EU-ban maradási illetően, azzal együtt, hogy a kritikák, az uniós válsága és a magyar kormány erősödő euroszkeptizmusa ellenére is abszolút többségbe kerültek az Unióba való belépést támogatók.

³ <http://www.median.hu/object.0b5065b6-2560-4a4b-9422-cb74f140624d.ivy>

⁴ http://www.publicus.hu/blog/ma_ujra_belepnenk_az_eu-ba_kiveve_a_jobbik_szavazok/

2015-ben tehát a megkérdezettek 57%-a lépett volna be újra az EU-ba, és a magyarok negyede (27%) szavazott volna nemmel a csatlakozásról szóló népszavazáson, miközben 2009-hez képest felére, 17%-ra csökkent a bizonytalanok tábora.

A fenti kutatások alapján kijelenthető, hogy az utóbbi 5-6 évben több különböző kutatás többféleképpen is mérte a magyarok EU-tagságról elfoglalt álláspontját, de ezekben közös, hogy mindegyik szerint többségben vannak azok, akik továbbra is maradnának az EU-ban, vagyis az Európai Unió tagjaként képzelik el Magyarország jövőjét.

2

Az EU általános megítélése

Az EU általános megítélése összességében továbbra is inkább kedvező Magyarországon. **A 2015 őszi Eurobarométer adatok szerint a magyarok túlnyomó többségében pozitív vagy semleges képél az Európai Unióról. A pozitív és a neutrális álláspontot is a megkérdezettek egyaránt négytizede foglalja el,** és csak minden ötödik válaszadó gondol negatívan az EU-ra. Az erősen pozitív és a nagyon negatív attitűd egyaránt igen ritka a magyarok körében: mindkét szélső véleményt a válaszadók 5-5%-a vallja magáénak. Ezzel lényegében az uniós átlagnak megfelelő a magyarok alapvető álláspontja az Európai Unióról, sőt pár százalékkal még kedvezőbb is az európai integrációs intézményrendszer megítélése nálunk, mint az EU 28 országában együttesen. Utóbbi esetben ugyanis 23% a negatív attitűdök részaránya, míg a pozitív, illetve semleges vélemények 2-2 százalékkal kisebb mértékben jellemzőek a teljes Unióra vetítve.

Régiós összehasonlításban is kedvezőnek mutatkozik a magyar adat, a visegrádi négyek közül csak Lengyelországban kedvezőbb az EU általános megítélése. Itt a megkérdezettek több mint fele (55%) tartja pozitívnak, és mindössze 7% negatívnak az intézményesült európai integrációt. Szlovákiában nagyon hasonlóak az EU-val szembeni érzületek a magyarországihoz, de némileg kisebb a kedvező vélemények, és valamivel nagyobb a pesszimisták aránya. A csehek ítélik meg a legszigorúbban az Európai Uniót: a megkérdezettek alig több mint negyede látja pozitívan az EU-t, miközben majdnem minden harmadik cseh kedvezőtlen képet fest róla. Érdekes, hogy míg a pozitív és a negatív attitűdök különböző mértékűek a négy kelet-közép-európai tagállamban, addig a semleges álláspontot elfoglalók aránya igen hasonló a fenti országok mindegyikében, és egy igen szűk, 35-42% közötti tartományban mozog. Ezzel pedig Lengyelország kivételével – ahol az inkább pozitív attitűd a leggyakoribb – mindenhol ez a legjellemzőbb EU-attitűd.

Általában véve, az EU Ön számára nagyon pozitív, inkább pozitív, semleges, inkább negatív vagy nagyon negatív képet idéz?

	Magyarország 2010	EU-27 2010	Magyarország 2015	EU-28 2015
Nagyon pozitív	3%	6%	5%	4%
Inkább pozitív	39%	36%	34%	33%
Semleges	43%	37%	40%	38%
Inkább negatív	13%	15%	15%	18%
Nagyon negatív	2%	4%	5%	5%
Nem tudja	0%	2%	1%	2%

Forrás: Eurobarométer 73 és 84

Az EU általános megítélése nem változott lényegesen az utóbbi öt évben Magyarországon és uniós szinten sem. E tekintetben tehát alapvetően stabilnak mondhatóak az EU-val szembeni érzületek, ugyanakkor némi imázs erózió mindkét esetben megfigyelhető 2010 és 2015 között. Magyarországon egyaránt 3-3%-kal csökkent a pozitív és a semleges állásponton lévők aránya, előbbi 42-ről 39-re, utóbbi 43-ról 40%-ra, ezzel párhuzamosan pedig 15-ről 20%-ra bővült az EU-t kedvezőtlen színben látók csoportja. Bár az Unióról kedvezően nyilatkozók aránya mérséklődött, ám ez a mérsékelt optimisták csökkenésének köszönhető, mivel a nagyon kedvező képet látók aránya még nőtt is az elmúlt öt évben, 3%-ról 5%-ra. A pesszimisták körében is a karakteresebb álláspontot képviselők aránya nőtt nagyobb mértékben, 2010 és 2015 között 2-ről 5%-ra nőtt, vagyis megduplázódott a nagyon negatív EU-attitűdöt képviselők tábora. Tehát **ha csak enyhén is, de némileg romlott az EU általános megítélése Magyarországon az utóbbi időszakban, és ugyanez mondható el összeurópai nézőpontból is.**

Az EU 28 tagállamának átlagában 5 ponttal, 42-ről 37%-ra csökkent a pozitív álláspontot képviselők aránya, és lényegében ugyanilyen mértékben, 4%-kal bővült a negatív érzületek mértéke 19%-ról 23%-ra. A változás mértéke ugyanakkor kiegyensúlyozottabb, mint Magyarország esetében. Itt a nagyon pozitív és az inkább pozitív álláspontot képviselők aránya is csökkent, nagyjából egyforma mértékben, a negatív EU-képet alkotók között pedig a mérsékelt pesszimisták tábora bővült inkább, míg az erősen negatív képet formálóké alig mozdult el.

Bár az EU-ról alapvetően inkább kedvező kép él a magyarokban és általánosan az EU28-akban is, az Unió által jelenleg követett irányvonalat már egészen másként ítélik meg az európai állampolgárok. **A 2015-ös adatok szerint összeurópai szinten relatív többségben vannak, akik szerint az EU-ban rossz irányba mennek a dolgok: a válaszadók több mint négytizede (43%) látja kedvezőtlenül az európai folyamatokat. Ezzel szemben közel feleannyian vannak a jelenlegi uniós fejleményeket pozitívan megítélők, akik az összes EU-s állampolgárok alig**

egynegyedét (23%) teszik ki. Utóbbival megegyező arányban vannak a semleges álláspontot képviselők Európában, és emellett viszonylag magas a kérdést illetően bizonytalanok aránya, ugyanis minden tizedik európai (11%) ebbe a csoportba tartozik.

Magyarországon is hasonló az aktuális általános összkép abban a tekintetben, hogy miként értékelik az emberek az EU-ban zajló folyamatokat. **Nálunk is az elégedetlenek vannak többségben, itt azonban az uniós átlagnál 5 ponttal kisebb, 38% a rossz irányt érzékelők közössége.** A dolgok kedvező folyását látók aránya pedig csupán minimálisan, de magasabb, mint az uniós átlag, és éppen a megkérdezettek egynegyedét teszi ki. A legszembetűnőbb különbség ugyanakkor a semleges álláspontot képviselők körében mutatkozik, Magyarországon ugyanis jelentősen, majdnem 10%-kal magasabb az uniós átlagnál az ilyen véleményt alkotók aránya, amely a magyarok egyharmadára jellemző. Az európai szinthez mérve feleannyira bizonytalanok ebben a kérdésben a magyarok, itt mindössze 5% a kérdésben dönteni nem tudók csoportja.

A V4-ek között Lengyelország mögött Magyarországon a második legkedvezőbb a kérdés megítélése. A lengyeleknél az EU-s átlaggal szemben az optimisták vannak többségben: a megkérdezettek egyharmada szerint ugyanis jó irányba mennek a dolgok az Európai Unióban, és csak kevesebb mint egynegyedük gondolja, hogy rossz a jelenlegi irány. Ezzel együtt a semleges álláspontot képviselők (33%) és a bizonytalanok aránya (13%) is magas. Szlovákiában a magyaroknál valamivel negatívabban, az EU-átlaghoz igazodva vélekednek arról, hogy milyen irányba mennek a dolgok az Európai Unióban: kétszer nagyobb a pesszimisták aránya (45%) az optimistáknál (22%), a neutrális véleményt vallók pedig a megkérdezettek egynegyedét teszik ki. Csehországban még az uniós átlagtól is jóval sötétebben látják a dolgok alakulását az emberek: itt abszolút többségben vannak a negatív irányú folyamatokat látók (52%), bár a kedvező képet alkotók itt is elérik a 20%-ot, és a semleges álláspontra helyezkedők aránya is az európai átlagnak megfelelő, vagyis elsősorban a negatív érzület tekintetében térnek el jelentősen az összeurópai véleménytől.

A fentiek alapján tehát elmondható, hogy **az uniós folyamatok irányát vizsgáló kérdésben is jobbára az EU-s átlaghoz igazodik Magyarország. Annál némileg kevésbé negatív az aktuális európai folyamatok megítélése a 2015 őszi adatok szerint, a visegrádi négyek közül pedig csak Lengyelországban ítélik meg hazánknál kedvezőbben az aktuális európai helyzetet⁵.**

⁵ Az időbeli összevetést ebben a kérdésben az Eurobarométer adatai nem teszik lehetővé, mivel a 2010-es felmérésben nem szerepelt az erre vonatkozó kérdés, így az adatok csupán az aktuális helyzetbe adnak betekintést.

3

Várakozások az EU jövőjével kapcsolatban

Az Európai Unió jövőjét illetően megosztottak a magyarok és általában véve az európai polgárok is. Magyarországon igen kiegyensúlyozott az optimisták és a pesszimisták aránya: 2015 végén pontosan a megkérdezettek fele volt bizakodó, de majdnem ugyanennyien – 47% – voltak pesszimisták az EU további sorsát illetően. A lényegében azonos méretű táborok mellett ugyanakkor érdemes kiemelni, hogy a negatív oldalon hangsúlyosabb a nagyon pesszimisták aránya, mint a bizakodókén belül a nagyon optimistáké. Utóbbiak ugyanis mindössze a lakosság 5%-át teszik ki, ezzel szemben az erősen pesszimisták kétszer többen, 11%-nyian vannak.

Az Európai Unió jövőjét illetően Ön nagyon optimista, inkább optimista, inkább pesszimista vagy nagyon pesszimista?

	Magyarország 2010	EU-27 2010	Magyarország 2015	EU-28 2015
Nagyon optimista	4%	6%	5%	6%
Inkább optimista	48%	51%	45%	47%
Inkább pesszimista	35%	29%	36%	33%
Nagyon pesszimista	6%	8%	11%	8%
Nem tudja	7%	6%	3%	6%

Forrás: Eurobarométer 73 és 84

Az EU 28 tagállamában a magyarhoz hasonló, annál valamivel pozitívabb a jövőbeli EU-s kilátások átlagos megítélése. Az Európai Unió lakóinak 53%-a kedvezően, 41%-a pedig

kedvezőtlenül ítéli meg az EU jövőjét. A mérsékelt és az erősen pesszimisták is 3%-kal kevesebben vannak, mint Magyarországon, ugyanakkor a bizonytalanok aránya duplája (6%) a hazai értéknek.

A visegrádi négyek vonatkozásában Lengyelország tér el jelentősen az uniós átlagtól és a másik három V4-orosztól, előbbi tagállamban ugyanis ebben a kérdésben is a pozitív vélekedések uralkodóak. Míg Magyarországon, Szlovákiában és Csehországban – valamint az EU28 átlagában – a megkérdezettek mintegy fele vélekedik optimistán az EU jövőjéről, addig Lengyelországban ennél jóval többen, tízből heten vélekednek így, és ezzel párhuzamosan jóval kisebb – mindössze 21% – a pesszimisták csoportja. Emellett ugyanakkor egész Európában a lengyelek között vannak a legnagyobb arányban azok, akik nem tudnak döntést hozni ebben a kérdésben: majdnem minden tízedik megkérdezett sorolható ide.

Az időbeli változások alapján elmondható, hogy **2010 és 2015 között egy enyhe kiábrándulás érzékelhető Magyarországon és EU egészében egyaránt. Az EU 28 tagállamában öt év leforgása alatt átlagosan 4%-kal csökkent az optimisták aránya és ugyanennyivel bővült a pesszimisták tábora.** Itt lényegében a mérsékelt bizakodók/kiábrándultak közötti mozgásról beszélhetünk, az erősen pozitív illetve negatív véleményt vallók aránya ugyanis nem változott a két vizsgált időpont között, és a döntenem tudók részaránya is változatlan maradt.

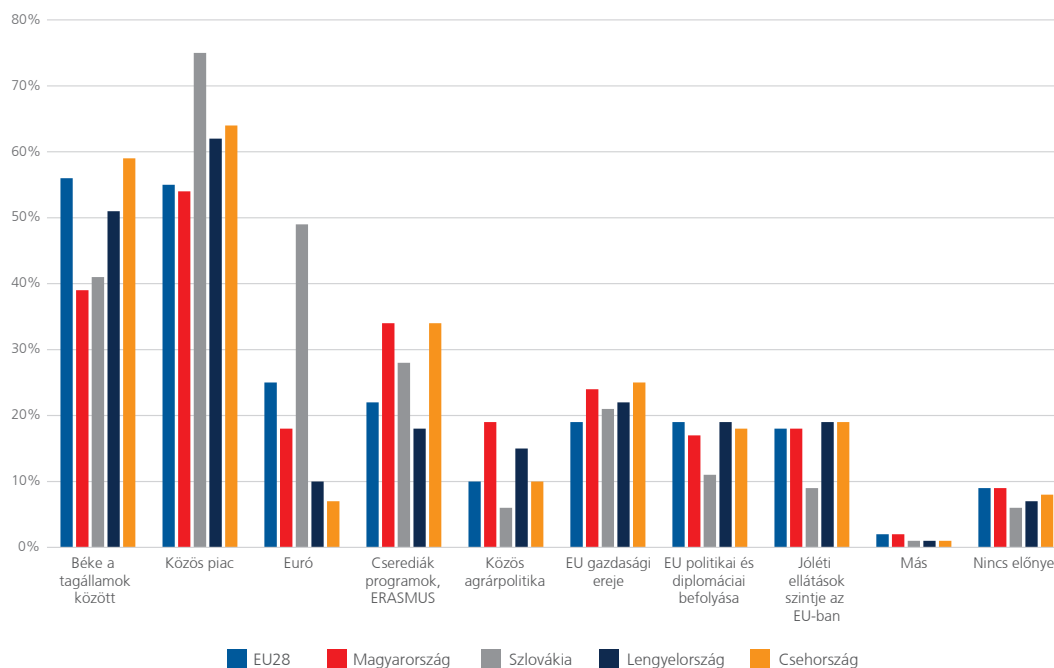
Magyarország esetében az EU-s szinttel megegyező, összesen 8 százalékpontos változásról beszélhetünk az optimisták és a pesszimisták között, itt azonban az utóbbi csoport bővülése a hangsúlyosabb. **Míg az optimisták aránya 2%-kal csökkent, addig az EU jövőjét negatívan látók aránya 41%-ról 47%-ra nőtt, vagyis 6 százalékponttal emelkedett.** A kismértékű, és az európai trenddel összhangban lévő elmozdulások mellett figyelmeztető jel, hogy a legnagyobb változást Magyarországon a nagyon pesszimista álláspontok szaporodása jelenti: öt év alatt 6%-ról 11%-ra nőtt, azaz lényegében megduplázódott az EU jövőjét erősen negatívan látók csoportja.

4

Az Európai Unió legnagyobb előnyei

Az Eurobarométer 2015-ös közvélemény-kutatásában megkérdezettek három választ jelölhettek meg az Európai Unió legfőbb előnyeiként. Az eredményekből világosan kiderül, hogy **a magyarok számára az Unió legfontosabb előnye elsősorban a közös piac, mely alatt a tőke, az áru, a személyek és a szolgáltatások szabad áramlását értjük. Második helyen a tagállamok közötti béke fenntartása, harmadikként pedig a cserediákprogramok állnak. Hasonló preferencia mutatkozik az Európai Unió egészen belül is, azzal a nagy különbséggel, hogy itt a közös valuta is fontos szerepet játszik.**

Az EU legnagyobb előnyei

Forrás: Eurobarométer 84

Az EU egészét tekintve a legtöbben a tagállamok közötti békét jelölték meg az Unió legnagyobb előnyeként (56%). Az a tény, hogy 2012-ben az EU kapta meg a béke Nobel-díjat, egyben ezt az elterjedt érzületet igazolta vissza. **Az európai béke megteremtését és fenntartását Magyarországon ennél sokkal kevesebben sorolják az EU legfőbb vívmányai közé (39%) – ez egyben a legalacsonyabb arány a V4 országok között.** Egyedül Szlovákia (41%) található nagyságrendileg a magyar adat szintjén, míg Lengyelország (51%) és Csehország (59%) már az uniós átlaghoz áll közelebb.

A második legnépszerűbb vívmány – szinte holtversenyben a békével – az uniós állampolgárok között a közös piac (55%), ami magyar vonatkozásban is hasonló elismertséggel bír (54%), ugyanakkor a régiós országok ezt valamennyien még többre értékelik. Fontos megjegyezni, hogy a közös piac komplex konstrukciója egyszerre több mindent is magába foglal, így az is elképzelhető, hogy míg a nyugat-európai országok főleg a szolgáltatások és az áruk szabad áramlását látják az EU előnyének, addig Közép-Kelet-Európában a szabad munkavállalás lehetősége a domináns.

Általánosságban elmondható, hogy a két legnépszerűbb tényezőt követően nagy a szakadék, és az eurót már kevesebben tartják az Európai Unió előnyének (25%), de még így is ez áll a harmadik helyen. Ennél jóval alacsonyabb a magyar arány (18%), sőt még kevesebben látják előnynek a közös pénznemet Lengyelországban (10%) és Csehországban (7%) is. A régióon belüli csúcstartó Szlovákia (49%), ami nem véletlen, hiszen ez az egyetlen visegrádi ország, amely tagja az eurózónának.

A teljes EU-t tekintve a megkérdezettek 22%-a sorolja az EU legnagyobb előnyei közé a különböző csereprogramokat, köztük az Erasmust. Érdekes, hogy a magyar arány még ennél is magasabb: **a magyarok 34%-a tartja potenciális sikerforrásnak az Unió által szponzorált tudásfejlesztő programokat, amivel Csehországgal (34%) együtt az élen jár a régióban.** Szlovákiában ez az arány valamivel alacsonyabb (28%), ugyanakkor még így is magasabb, mint az uniós átlag vagy a lengyel adat (itt a megkérdezettek mindössze 18%-a tartja előnyösnek a cserediákprogramokat).

A közös agrárpolitika már kevésbé népszerű a tagállamokban (10%), a magyarországi arány viszont még mindig meghaladja az átlagot (19%), amivel Magyarország egyben csúcstartó is a régióban. Egyedül Lengyelország (15%) közelíti meg a magyar arányt, és míg Csehorszáigé (10%) megegyezik az uniós átlaggal, addig Szlovákia (6%) már alatta marad.

Sokan látják fontos hozadéknak az Európai Unió összesített gazdasági erejét is. A régióban nincs különösebb eltérés az eredményeket illetően. A tagállami átlagnál (19%) nem sokkal magasabb a magyar arány (24%), míg Szlovákiában (21%), Lengyelországban (22%) és Csehországban (25%) ugyancsak magasabb eredményekről beszélhetünk. A gazdasági erővel megegyező arányban, a megkérdezettek 19%-a látja az EU politikai és diplomáciai hatalmát az Unió egyik legnagyobb előnyének. Ez az arány hasonló Magyarországon (17%), valamint Lengyelországban (18%) és Csehországban (19%) is, egyedül Szlovákiában alacsonyabb (9%).

A jóléti rendszerek kiépültségét az EU egészét tekintve a megkérdezettek 18%-a látja az egyik legnagyobb EU-s előnynek, ami megegyezik a magyar (18%) aránnyal, és lényegében a lengyel (19%) és a cseh (19%) eredményekkel is. Nagyobb eltérés megint csak Szlovákia esetében mutatkozik, itt a megkérdezettek csupán 9%-a tartja a jóléti szintet az Unió előnyének. Érdeemes megjegyezni, hogy az Eurobarométer kutatásai alapján voltak olyanok is, akik semmilyen pozitívumot nem tudtak társítani az Európai Unióhoz. Ez a megkérdezettek nem egészen 9%-át jelenti az EU egészében, ami ugyanennyi Magyarországon, illetve hasonló a régió többi országában is.

Összességében elmondható, hogy a magyarok a közös piac adta lehetőségeket, a tagállamok közti békét és a cserediák programokat tartják az EU három legfontosabb előnyének. Szlovákiát leszámítva ugyanez a trend figyelhető meg a visegrádi országoknál is. Az Európai Unió egészén belül szintén a béke és a közös piac számítanak a legjelentősebb vívmányoknak, ebben az esetben viszont Magyarországgal és a legtöbb visegrádi országgal ellentétben harmadik kiemelt eredményként megjelenik az euró is.

5

Az Európai Unióval kapcsolatos asszociációk

Az Európai Unióhoz társított asszociációk tekintetében **általánosságban elmondható, hogy a magyarokat az átlagostól kisebb mértékű asszociációs hajlam jellemzi az Unió vonatkozásában. Az Eurobarométer kutatásában vizsgált elemek mindegyikét kevesebben társítják az Európai Unióhoz, mint az EU28 tagállamában átlagosan.**

Az európai állampolgárok szerint az EU leginkább a személyek szabad mozgásával, valamint az euróval azonosítható. Az EU28 tagállamában a megkérdezettek fele (49%) asszociál az Európai Unióról a tagállamok bármelyikébe irányuló szabad munkavállalás, tanulás és utazás szabadságára, és tízből közel négyen (37%) a közös európai fizetőeszközt is az Unióhoz társítják. Gyakori gondolat társításnak számít Európa-szerte az európai integrációnak a békével, valamint a kulturális sokszínűséggel történő azonosítása is, mindkét fogalmat az európaiak valamivel több mint egynegyede jelölte meg. Ezek alapján látszik, hogy **a legnépszerűbb asszociációk pozitív jelentést hordoznak, közvetlenül mögöttük azonban több negatív, illetve nem egyértelműen kedvező azonosítás is szerepel. 2015 végén minden negyedik európai számára az EU egyet jelent a pénzkidobással (25%), a bürokráciával vagy a külső határok nem megfelelő ellenőrzésével (24-24%).**

A magyarok számára is az uniós állampolgárok más tagállamokba történő szabad utazása, tanulása és munkavállalása a legmarkánsabb EU-s karakter, tízből négyen (41%) vélekednek így, vagyis messze ezzel a jellemzővel társítják a legnagyobb arányban az Európai Uniót a magyarok – még ha ez el is marad az uniós átlagtól. Az uniós szinthez hasonlóan **a gyakori asszociációk között szerepel a külső határok feletti nem megfelelő kontroll, valamint a kulturális sokszínűség is,** amely minden ötödik magyarnak eszébe jut az Európai Unióról, és így a második és a harmadik leggyakoribb társítás. A magyarországi asszociációs átlagnál valamivel **nagyobb arányban azonosítják Európával a békét és a demokráciát is** (18-18%), ám ezek az értékek is alatta maradnak az EU28 tagállamára vetített átlagos értékeknek.

Mit jelent Ön számára az Európai Unió?

	Magyarország 2010	EU-27 2010	Magyarország 2015	EU-28 2015
Béke	20%	24%	18%	27%
Gazdasági fellendülés	14%	14%	14%	14%
Demokrácia	25%	19%	18%	22%
Szociális védelem	8%	9%	8%	9%
Az EU-n belüli munkavállalás, tanulás és utazás szabadsága	48%	45%	41%	49%
Kulturális sokszínűség	20%	21%	20%	28%
Nagyobb beleszólás a világ dolgaiba	19%	22%	13%	22%
Euró	25%	40%	14%	37%
Munkanélküliség	25%	15%	11%	14%
Bürokrácia	14%	21%	15%	24%
Pénzkidobás	11%	23%	12%	25%
Kulturális identitásunk elvesztése	4%	12%	10%	14%
Több bűncselekmény	16%	14%	12%	16%
A külső határok nem megfelelő ellenőrzése	12%	15%	21%	24%
Egyéb	2%	1%	4%	3%
Nem tudja	3%	3%	3%	3%

Forrás: Eurobarométer 73 és 84

Lényeges eltérés mutatkozik ugyanakkor a közös európai fizetőeszköz EU-hoz való társításában. Míg az Unióban átlagosan a megkérdezettek bő egyharmada számára egyet jelent az euró az intézményesült európai integrációval, addig **Magyarországon majdnem harmadannyian, csupán 14% vélekedik hasonlóan,** ami nem meglepő, tekintve, hogy míg az EU számos országában mindennapi tapasztalat az euró használata, addig a közös fizetőeszköz hazai bevezetésének még céldátuma sem ismert. Szintén **jóval kevésbé vélekednek úgy a magyarok, hogy az EU révén nagyobb beleszólásuk lenne a világ dolgaiba.** Míg Európa-

szerte az állampolgárok több mint egyötöde gondolja így, addig itthon csak 13%. Az európai átlagtól alacsonyabb asszociációs arány nem feltétlenül az Európai Unióból való kiábrándulás jele. A magyarok az EU28 átlagánál **jelentősen kisebb arányban társítják az EU-hoz a bürokráciát** (15% szemben az uniós 24%-kal), és **feleakkora mértékben gondolják, hogy az EU fölösleges pénzkidobás lenne**: míg Európa-szerte minden negyedik megkérdezett, nálunk csupán minden nyolcadik állampolgárnak ugrik be ez az asszociáció.

A különbségek ellenére több, jellemzően gazdasági-szociális asszociáció esetében – melyeket egyébként csak igen kevesen említenek együtt az Európai Unióval – lényegében megegyezik a magyar attitűd az összeurópai benyomásokkal. Ilyen elem a gazdasági fellendülés, amit 14-14%, de a szociális védelmet is csak 8 illetve 9% azonosítja az EU-val, a fentiek mellett pedig a munkanélküliséget is az előzőekhez hasonlóan társítják az EU-hoz magyarok és az átlagos európaiak egyaránt.

Régióink egyes országaira több markáns, az EU átlagától eltérő asszociáció jellemző. Csehországban a 28 tagállam átlagához mérve jóval kisebb arányban kapcsolják a kulturális sokszínűséget és az eurót az Európai Unióhoz, viszont több negatív asszociáció is erősen felülreprezentált a közép-európai országban. Míg a 28 tagállamban átlagosan minden negyedik ember számára jelent egyet az EU a bürokráciával, pénzkidobással, vagy a külső határok elégtelen ellenőrzésével, addig a cseheknek több mint egyharmada, közel négytizede – 36-38% között – gondolja ugyanezt. A csehek kétszer nagyobb arányban asszociálnak az EU-ról a bűncselekmények növekedésére: 16%-kal szemben minden harmadik Csehországban élő számára jelenti ezt is az Európai Unió.

Szlovákiában nem látunk ilyen szélsőséges eltéréseket, ám a békét (20%) és a kulturális sokszínűséget (21%) számottevően kisebb mértékben társítják az EU-hoz, míg – az eurózóna tagjaként – az eurót minden második szlovák az EU-val azonosítja, és még ennél is nagyobb arányban érzik ahhoz tartozónak a személyek uniós belüli szabad mozgását (55%).

Ha Csehországban a negatív asszociációk túlsúlyát emeltük ki, akkor a legnépesebb V4-tagállam, Lengyelország esetében a negatív azonosítások hiányát kell megemlíteni azzal együtt, hogy a békét és a kulturális sokszínűséget a többi visegrádi országhoz hasonlóan a lengyelek is az átlagosnál kevésbé érzik szorosan az EU részének, valamint itt az egyik legalacsonyabb az euró EU-val való társítása is (21%). A másik oldalon azonban a munkanélküliséget (5%) és a nagyobb bűnözést (6%) is itt érzik leginkább idegennek az EU-tól egész Európában, és fölösleges pénzkidobásnak (10%) is itt vélik az egyik legkisebb arányban az Uniót. A bürokrácia, valamint a külső határok feletti kontroll hiánya is jóval átlag alatt szerepel a gondolattársítások között.

Az EU-hoz társított attitűdöket öt év távlatából vizsgálva az látható, hogy míg az EU 28 tagállamában átlagosan – egy-két kivételtől eltekintve – nem történt jelentős változás, addig **Magyarországon számos esetben jelentős mértékben változott az Európai Unióval összefüggő említések aránya, és jellemzően az asszociációk mértékének csökkenéséről beszélhetünk. Több asszociációs elem esetében megfordult a trend 2010 és 2015 között. A vizsgált elemek**

közül korábban ugyanis többet nagyobb arányban társítottak az EU-hoz a magyarok, mint összeurópai szinten, 2015-re azonban az EU-átlag alá csökkent a korábban még átlag fölöttinek számító adat. Ilyen fogalom a demokrácia, valamint az Unión belüli szabad utazás, tanulás és munkavállalás, amiket 2010-ben még nagyobb arányban kapcsolták az EU-hoz a magyarok, mint az összes tagállamban átlagosan. 2010-ben a béke minden negyedik magyarnak és csak minden ötödik európainak jutott az eszébe az EU-ról, 2015-re azonban nálunk jelentősen, 7 százalékponttal visszaesett ennek az asszociációnak az aránya, míg Európa-szerte valamelyest erősödött ez az érzület, így 2015-re megfordult a trend. Hasonló folyamat figyelhető meg az állampolgárok szabad mozgására vonatkozó asszociációnál, öt év alatt a pár százalékos magyar előny közel tíz százalékpontos hátránnyá alakult, elsősorban a magyarok vélekedéseinek jelentős változása miatt. Kisebb mértékű változás, de szintén trendfordulás látható azok körében, akik az EU-t a több bűncselekménnyel azonosítják. Magyarországon 16-ról 12%-ra csökkent arányuk, míg az EU-ban 14-ről 16%-ra bővült táboruk.

A legnagyobb visszaesést a magyar asszociációk között a munkanélküliség EU-hoz való kapcsolásánál figyelhetjük meg, az uniós átlag stabilitása miatt pedig ebben a kérdésben Magyarország 2015-re lehaladta az uniós átlagot. 2010-ben még minden negyedik magyarnak a munkanélküliség (is) eszébe jutott az EU-ról, míg 2015-ben már csupán minden tizedik honfitársunk társította össze a két fogalmat, vagyis kevesebb mint felére esett vissza ez a gondolattársítás, míg az Unió egészét tekintve lényegében nem változott a 15%-os arány.

Van olyan fogalomtársítás, aminek a tekintetében tovább távolodott az európai átlagtól Magyarország. Ilyen témák az euró, vagy éppen a világ dolgaiba történő nagyobb beleszólás lehetőségének az Európai Unióhoz kötése. A kulturális sokszínűségre asszociálás aránya nem változott Magyarországon, ám az összeurópai vélemények erősödése miatt az átlagos szint alá esett vissza a magyarok véleménye. Az ezzel ellentétes gondolattársítás, **a kulturális identitás elvesztése esetében pedig éppen ellenkező irányú változásról számolhatunk be. 2010-ben még egyáltalán nem volt jellemző ez az asszociáció a magyarok körében,** Európa-szerte háromszor annyian (12%) látták ilyen összefüggésben az EU-t. 2015-re azonban jelentős mértékben, 4%-ról 10%-ra nőtt Magyarországon ez a fogalomtársítás, míg az EU 28 tagállamában csak mérsékelt, 2 százalékpontos bővülés történt, ennek következtében pedig a kezdetben meglévő távolság a felére csökkent, vagyis megközelítette a magyar vélekedés az európai átlagot ebben a kérdésben.

A külső határok feletti nem megfelelő kontroll az egyetlen kérdés, melyet jelenleg Magyarországon és Európa-szerte egyaránt sokkal nagyobb arányban társítanak az EU-hoz, mint öt évvel korábban. Mindkét helyen 9%-kal bővült az asszociációk mértéke, amely a 2015-ben eszkalálódó európai menekültkrízis, és annak európai napirendi témává válása tükrében nem jelent különösebb meglepetést.

A 2015-ös Eurobarométer felmérés során vizsgálták azt is, hogy az európaiak szerint mely értékek jellemzik leginkább az EU-t. Ezek alapján **az Európai Unióhoz leggyakrabban társított**

három érték a béke, az emberi jogok, valamint a demokrácia voltak Európa-szerte és Magyarországon egyaránt. A békét és az emberi jogokat az európaiak átlagosan 37-37%-a tartja az Európai Uniót meghatározó értéknek, míg a harmadik leggyakoribb értéknek a demokrácia számít, átlagosan 31%-kal. A magyarok álláspontja szerint is ez a három érték köthető leginkább az EU-hoz, a 28 ország átlagánál azonban számottevően kisebb mértékben látják így. Az emberi jogokat és a békét 30, illetve 29%-uk, a demokráciát pedig valamivel több mint egynegyedük tartja az Uniót meghatározó értéknek.

A békét és a demokráciát még a régió belül is a magyarok tartják legkevésbé az Európai Unióra jellemző értékeknek. A demokráciát a V4 többi tagállamában egyaránt az EU-átlagnak megfelelő mértékben társítják az EU-hoz, a béke tekintetében – Lengyelországot leszámítva – pedig még ennél is nagyobb a különbség, Szlovákia és Csehországhoz mérten – ahol ez az érzület valamivel erősebb az uniós átlagnál – több mint 10 százalékponttal kevesebben érzik európai értéknek.

Akad azonban több olyan érték, amely a régióban a magyarok szerint jellemzi leginkább az Európai Uniót, és összeurópai összevetésben is az átlagosnál nagyobb arányban tekintik uniós alapértéknek. Ilyen, az európai integrációnak tulajdonított értékek az emberi élet tisztelete és a személyi szabadság, melyet egyaránt a magyarok 22%-a említi a három legfontosabb EU-s érték között, szemben az uniós 18%-kal. **Még szembetűnőbb a különbség az önmegvalósítás és a vallás esetében, ezeknek az említése ugyanis Magyarországon az EU-28 átlagának többszöröse.** Uniós szinten ezt a két utóbbi értéket tekintik a legkevésbé jellemzőnek, szinte elhanyagolható, átlagosan 3-3%-os arányban. A magyarok körében ugyanakkor a vallást 6%, az önmegvalósítást pedig 11% sorolja a top három uniós érték közé, vagyis nálunk kétszer, illetve közel négyszer meghatározóbbnak tartják ezeket a tényezőket az EU vonatkozásában, mint az Unióban átlagosan.

6

A demokrácia minőségének megítélése az EU-ban

Minden második megkérdezett szerint a hazájuk érdekeit nem megfelelően veszik figyelembe az EU-ban, ebből a szempontból tehát inkább demokratikus deficitet érzékelnek az állampolgárok az Európai Unió egészében és Magyarországon egyaránt, utóbbi esetében pedig némileg még erősebb is ez az érzület. Az aktuális helyzetkép azt mutatja, hogy Magyarországon csak tizből négy válaszadó gondolja úgy, hogy az ország érdekei érvényesülnek az európai intézményrendszer keretein belül - ez egyébként pontosan megegyezik az EU28 átlagával. A mindkét helyen többségben lévő, ezzel ellenkező véleményt vallók csoportja is az uniós átlaghoz hasonló, de nálunk valamivel még nagyobb mértékben vannak az egyet nem értők, mint az EU-ban összesen: Magyarországon 55%, a 28 uniós országban átlagosan 50% vélekedik így.

Regionális összevetésben ugyanakkor inkább optimistának tekinthető a magyar álláspont. A magyarországi 55%-kal szemben Csehországban a megkérdezettek kétharmada, Szlovákiában pedig több mint hattizedük gondolja, hogy a hazai érdek nincsenek figyelembe véve az Unióban. A Lengyelországban élők ebben a tekintetben is jóval kedvezőbben ítélik meg a helyzetet, mint a többi V4-tagország. Itt a másik három tagországgal és az EU-átlaggal szemben azok vannak abszolút többségben, akik szerint az országuk érdekeit figyelembe veszik az Európai Unióban, és csupán egyharmaduk nem ért ezzel egyet. Ugyanakkor a többi országnál jóval magasabb a bizonytalanok aránya a lengyeleknél, közel 15%-uk nem tud állást foglalni a kérdést illetően.

Kérem, minden állításról mondja el, hogy inkább egyetért, vagy inkább nem ért egyet azzal!

Az országunk érdekeit figyelembe veszik az EU-ban.

	Magyarország 2010	EU-27 2010	Magyarország 2015	EU-28 2015
Inkább egyetért	37%	40%	41%	41%
Inkább nem ért egyet	54%	46%	55%	50%
Nem tudja	9%	14%	4%	9%

Forrás: Eurobarométer 73 és 84

Bár az időbeli összehasonlítás alapján ebben az esetben sem beszélhetünk jelentős mértékű változásokról az elmúlt fél évtizedben, kisebb elmozdulások azért megfigyelhetők a tagállamok uniós érdekvégyesítésének megítélésében. **A közvélemény hasonló mértékben, de épp fordított irányban módosult 2010 és 2015 között Magyarországon, mint EU-s szinten. Míg nálunk enyhén kedvezőbb irányba fordult az ország érdekvégyesítő képességének megítélése, addig a 28 tagállam átlagában valamelyest romlott ennek a témának a megítélése.** Nálunk négy százalékkal, 37-ről 41%-ra emelkedett azok aránya, akik szerint a magyar érdekeket figyelembe veszik az Unióban, míg az ezzel ellentétes álláspontot képviselők aránya hibahatáron belül, mindössze egy százalékkal nőtt, miközben a bizonytalanok aránya 9-ről 4%-ra csökkent. Az EU egészét nézve pontosan ugyanekkora mértékű változást láthatunk, csak épp ellenkező előjellel: itt a pesszimisták tábora bővült 4%-kal, míg a kedvező véleményt alkotóké csupán 1%-kal gyarapodott. **Vagyis amíg nálunk valamelyest csökkent a különbség a két álláspont között, addig az EU egészében kijebb nyílt az olló az ellentétes véleményű csoportok között.**

7

Uniós és nemzetállami kompetenciák

Az európaiak nagyobb része az integráció általános mélyítését támogatja, bár az ezt ellenzők tábora is igen népes. 2015-ben Európa-szerte ugyanis átlagosan minden második uniós állampolgár (52%) egyetért azzal az állítással, hogy több döntést kellene EU-s szinten meghozni, míg valamivel több mint egyharmaduk nem támogatja ezt az elképzelést, emellett pedig tízből egy uniós polgár nem tud dönteni ebben a kérdésben. Az erősen integrációpártiak és -ellenesek nagyjából azonos méretű csoportot alkotnak, előbbibe 15%-uk, utóbbiak közé 13%-uk sorolja magát.

A magyarok véleménye ebben a tekintetben nagyon hasonló az Európai Unió átlagához: a mélyebb integrációt támogató 54%-kal szemben 36% ellenző áll, ugyanakkor a két póluson lévők megoszlása valamivel kedvezőbb képet mutat. Majdnem minden ötödik magyar (19%) teljesen egyetért azzal, hogy több döntést kell uniós szintre delegálni, és csak tízből egyen utasítják el abszolút ezt a gondolatot (11%).

A visegrádi országcsoporton belül ezzel Magyarország képviseli a leginkább mélyítéspárti álláspontot Lengyelországgal együtt – bár a lengyelek körében sokkal magasabb a bizonytalanok aránya. Szlovákiában és különösen Csehországban ezzel szemben azok vannak többségben, akik nem értenek egyet a döntések nemzetállamok feletti szinten történő meghozatalával. Északi szomszédunkban erősen megosztott a társadalom ebben a kérdésben: minden második szlovák (48%) ellenzi, hogy nagyobb befolyást kapjon a nemzetállami szint helyett az EU-s döntéshozás, és 43% támogatja, vagyis csupán 5 pont különbség van az ellentétesen vélekedő csoportok között. Csehországban viszont egyértelmű az ellenzők fölénye, itt ugyanis a megkérdezettek több mint fele (54%) nem ért egyet az uniós szinten történő döntéshozatal kiterjesztésével, és csupán bő egyharmaduk (36%) támogatja azt – vagyis épp fordított arányban, mint Magyarországon és az EU28-ak átlagában. Sőt, a csehek körében különösen magas az ötlettől kategorikusan elzárkózók aránya: minden negyedik válaszadó teljesen elzárkózik a nemzetállamok felett hozott döntések bővítésének lehetőségétől.

Az Eurobarométer felmérés emellett részletesen is vizsgálta, hogy az európai uniós állampolgárok az integráció mely területeit szeretnék mélyíteni, illetve melyeket hagynák meg inkább nemzetállami kompetenciaként. A már meglévő és a jövőbeli potenciális integrációs lépések közül **a legnagyobb támogatottságot a személyek unión belüli szabad mozgása, az EU közös védelmi- illetve biztonságpolitikája, valamint a közös energiapolitika és egy közös bevándorláspolitikai élvezi az uniós állampolgárok körében.** A legtöbb ellenzője ugyanakkor **az EU további tagállamokkal történő bővítésének, a közös fizetőeszközként szolgáló eurónak, valamint az Egyesült Államokkal kötendő szabadkereskedelmi megállapodásnak van.**

Mi a véleménye a következő állításokról? Kérem, minden állításról mondja el, hogy támogatja vagy ellenzi!

		EU-28	Magyarország	Lengyelország	Szlovákia	Csehország
Európai gazdasági és pénzügyi unió egy közös fizetőeszközzel, az euróval	Támogatja	56%	49%	34%	78%	20%
	Ellenzi	37%	44%	52%	17%	75%
Az EU 28 tagállamának közös külpolitikája	Támogatja	63%	62%	67%	70%	50%
	Ellenzi	26%	31%	21%	22%	43%
Az EU több országgal való további bővítése a következő években	Támogatja	38%	50%	56%	47%	31%
	Ellenzi	51%	41%	26%	43%	58%
Az EU tagállamainak közös védelem- és biztonságpolitikája	Támogatja	72%	65%	74%	78%	66%
	Ellenzi	20%	30%	17%	16%	29%
Szabadkereskedelmi egyezmény az EU és az USA között	Támogatja	53%	53%	66%	50%	49%
	Ellenzi	32%	34%	17%	37%	37%
Közös európai bevándorláspolitikai	Támogatja	68%	55%	54%	54%	37%
	Ellenzi	24%	39%	31%	37%	55%
Az EU tagállamainak közös energiapolitikája	Támogatja	70%	69%	67%	70%	50%
	Ellenzi	20%	25%	19%	22%	40%

Egységes digitális piac az EU-n belül	Támogatja	53%	60%	59%	64%	43%
	Ellenzi	22%	24%	17%	19%	32%
Az EU-s állampolgárok szabad mozgása, akik az unión belül bárhol élhetnek, dolgozhatnak, tanulhatnak és vállalkozhatnak	Támogatja	78%	77%	74%	88%	80%
	Ellenzi	16%	19%	16%	8%	18%

Forrás: Eurobarométer 84

Az Európai Unió egyik alappilléret jelentő személyek szabad áramlását övezi a legnagyobb konszenzus Európában. Az EU 28 tagállamában átlagosan ötből négy megkérdezett egyetért azzal, hogy az unióban élők utazás, tanulás vagy éppen munkavállalás céljából szabadon utazhassanak az Unión belül. A szakpolitikai területek szorosabb integrációja tekintetében **azonos mértékben tartják szükségesnek az EU tagállamainak közös védelem- és biztonságpolitikáját, a közös energiapolitikát, valamint egy egységes bevándorláspolitikai kidolgozását: az európai unió lakóinak átlagosan héttizede támogatja ezeken a területeken a szorosabb európai szintű együttműködést.** A külpolitika uniós szinten történő összehangolása mögé pedig a megkérdezettek több mint hattizede áll be.

Az előbbieknél egyértelműen kisebb mértékű támogatást élvez a 19 tagállamban közös EU-s fizetőeszközként használt euró, amely mellett az uniós állampolgároknak csupán valamivel több mint fele áll ki, miközben magas, 37%-os a közös fizetőeszközt elutasítók aránya. Ehhez hasonlóan csak szűk többség ért egyet az egységes EU-s digitális piac kialakításával, valamint az USA és az Európai Unió között megkötni tervezett szabadkereskedelmi egyezményrel.

Bár az integráció mélyítését több területen is kívánatosnak érzi az európaiak jelentős többsége, az európai együttműködés szélesítését, vagyis az Európai Unió új tagállamokkal történő bővítését többségében elutasítják az uniós állampolgárok. Uniós szinten a megkérdezettek fele (51%) ellenzi ezt a lépést, és csupán kevesebb mint négytizedük (38%) támogatja új tagállamok felvételét. Egyúttal ez az egyetlen vizsgált integrációs terület ahol az elutasítások vannak többségben. Ezek alapján tehát az látszik, hogy jelenleg **a meglévő integráció mélyítését preferálják az európai polgárok, a horizontális együttműködés szélesítésével szemben.**

Magyarországon alapvetően az uniós trendekhez igazodik a további integráció megítélése. Az EU-átlaghoz hasonlóan **a legkiemelkedőbb támogatottságot a magyarok körében is az uniós polgárok szabad mozgása élvezi,** több mint háromnegyedük ért ezzel egyet. A régiókban ugyanakkor nem ez a legkiemelkedőbb érték, a csehek pontosan négyötöde, a szlovákoknak pedig közel 90%-a támogatja az egyik legalapvetőbb, az integrációval járó szabadságjogot.

A közös energiapolitika iránt szintén az uniós átlaggal megegyező igény mutatkozik Magyarországon is, tízből heten szükségesnek látják az energetikai döntések tagállamok feletti összehangolását. A V4-ek közül ebben a tekintetben csak Csehország tér el az átlagtól, itt ugyanis jóval kevésbé népszerű az integráció mélyítésének ez a formája, és erősen megosztott a társadalom ebben a kérdésben: pontosan a megkérdezettek fele támogatja, míg 40%-a ellenzi.

Az EU tagállamainak közös védelem- és biztonságpolitikája a harmadik leg támogatottabb integrációs terület Magyarországon, ám ebben az esetben már érzékelhetően elmarad az EU28 átlagától a támogatók aránya. Míg Európa-szerte 72%, addig nálunk csak szűk kétharmad (65%) ért vele egyet. A visegrádi négyek közül Csehországban lényegében ugyanilyen mértékű a kérdés elfogadottsága, Lengyelországban és Szlovákiában azonban még az átlagosnál is nagyobb támogatás övezi a közös védelem- és biztonságpolitikát. A külpolitika közösségi szintre emelését az európai átlagnak megfelelően a magyarok valamivel több mint 60%-a támogatja, ebben a tekintetben középen helyezkedik el a kelet-közép-európai régióban: a lengyelek és a szlovákok felfelé (67-70%), a csehek pedig lefelé (50%) lógnak ki hozzánk, és egyben az EU-átlaghoz képest.

A bevándorláspolitika területén történő együttműködést jóval kevésbé támogatják itthon, mint az Európai Unióban általában. Míg a 28 tagállamban átlagosan 70%-hoz közeli a közös migrációs politika iránti igény, addig Magyarországon csak 55%-nyi támogatót találunk, miközben az ellenzők tábora is igen jelentős, 40% körüli. **Ezzel az alacsony értékkel azonban mégsem lógunk ki a V4-es országok közül. Mind a négy országban erősen átlagon aluli a közös uniós migrációs politika támogatottsága:** Lengyelországban és Szlovákiában a magyarhoz hasonlóan 54%, Csehországban pedig még ennél is sokkal kisebb a pártolók aránya, sőt, itt egyenesen az ellenzők vannak abszolút, 55%-os többségben. **Mivel a négy ország vezetői az utóbbi időszakban együttes erővel léptek fel az Európai Unió által a menekültválság kezelésére tett javaslataival szemben, így ez a jelentős megítélésbeli eltérés az EU és a V4-ek között nem jelent különösebb meglepetést. A politika ezekben az országokban minden bizonnyal egyszerre erősíti meg és igazolja vissza a társadalmi érzületet ebben a kérdésben.**

Az egységes digitális piac bevezetése nagyobb támogatásra talál itthon, mint az EU egészét tekintve. A magyarok hattizede áll az integráció ezen formája mellett, míg az EU-ban átlagosan éppen csak 50% feletti ez az arány. Lengyelországban és Csehországban az uniós, adatnál is magasabb, a magyarhoz hasonló mértékű az egységes digitális piac mellett kiállók aránya, Csehországban ugyanakkor még az EU-s átlagnál is 10 százalékponttal kevesebben támogatják.

Az euró, mint közös európai fizetőeszköz tekintetében erősen megosztottak a magyarok, mivel csak minden második magyarnak jelent olyan európai integrációt mélyítő eszközt, melyet támogatni tud, miközben közel ugyanennyien elutasítják azt. Ez pedig az Unió átlagánál némileg gyengébb értéket jelent. **A visegrádi országok körében szélsőségesen különbözik a közös pénznem elfogadottsága.** Az egyetlen, eurót hivatalosan használó V4-országban, Szlovákiában még uniós mércével is kiugróan magas a támogatottsága, a

lakosság csaknem négytizede az euró mellett teszi le a voksát. A másik véglet Csehország, ahol a megkérdezettek háromnegyede ellenzi a közös fizetőeszköz bevezetését, de a lengyeleknek is csupán harmada támogatja az euró közös fizetőeszközként való használatát, miközben felük elutasítja azt. Így **Magyarország összességében középen helyezkedik el a visegrádi országok között, a szélsőséges elutasítás és a túlnyomó támogatás helyett egy megosztott, ambivalens attitűd jellemző az országra**, amely relatíve közel áll az Unió egészére jellemző érülethez.

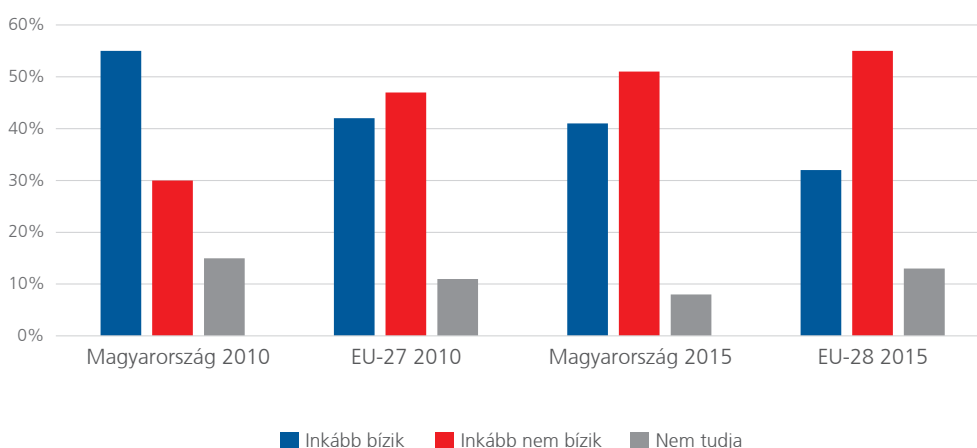
Az uniós szinten leginkább elutasított integrációt erősítő törekvést, **az új EU-tagállamok felvételét jelentősen kedvezőbben ítélik meg Magyarországon, mint az EU egészében átlagosan.** Míg a 28 tagállamban összességében az ellenzők adják a lakosság felét, és a támogatók nagyjából 40%-os arányban vannak, addig nálunk épp fordított az arány. **Az Európai Unió egészéhez hasonlóan a további bővítés kérdése a magyarokat is igen erősen megosztja, ám itthon a bővítéspártiak vannak szűk többségben. Az EU-hoz viszonylag frissen csatlakozott kelet-közép-európai országok az átlagnál nagyobb szolidaritást mutatnak a tagjelölt országokkal szemben, ám ez sem igaz általános érvénnyel.** Szlovákiában a magyarokhoz hasonlóan látják, ám némileg még megosztottabbak a kérdést illetően, Lengyelország pedig még ennél a két országnál is magasabb a támogatók aránya (56%), és csupán a negyedük zárkózik el attól. Csehország ugyanakkor egészen máshogy vélekedik a további bővítésről: 60% körül, vagyis abszolút többségben vannak a további integrációt ellenzők, és csak kevesebb mint egyharmaduk látna szívesen újabb országokat az európai közösségben.

8

Bizalom az Európai Unió és a nemzeti politikai intézmények iránt

Az Eurobarométer 2010-es és 2015-ös közvélemény-kutatásai alapján három következtetés vonható le. **Egyrészt, a számos krízis következtében az európai polgárok az elmúlt 5 év alatt vesztek bizalmukból az Európai Unióval szemben. Másrészt, bár jelentősen csökkent az EU-ba vetett bizalom Magyarországon, a magyar állampolgárok még így is kevésbé euroszeptikusok, mint az EU-tagállamok átlaga. Harmadrészt, a bizalomvesztés nagyobb volt a hazai politika irányában, mint az EU felé: nagyobb mértékben csökkent a bizalom a belpolitikai szereplőkkel szemben mind EU-s, mind magyar szinten, mint az uniós intézmények tekintetében.**

Bizalom az Európai Unióban

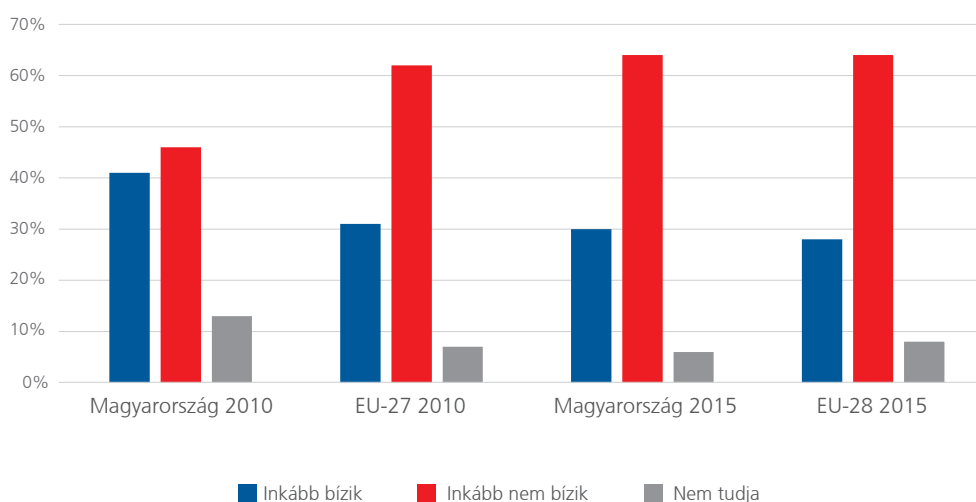
Forrás: Eurobarométer 73 és 84

A magyarok Európai Unióba vetett bizalma 2010 és 2015 között 14 ponttal csökkent, 55%-ról 41%-ra. Ugyanez az arány az Európai Unión belül valamivel kisebb mértékben, 10 ponttal csökkent, 42%-ról 32%-ra. **A számottevő visszaesés ellenére a magyar bizalmi index így még mindig magasabb, mint az uniós átlag.** Ha a visegrádi országokat nézzük, akkor hasonló zuhanási trend figyelhető meg: a lengyeleknél 15 ponttal, a szlovákoknál 16 ponttal csökkent a bizalom. A legkiugróbb csökkenés a cseheknél látható: náluk 23 ponttal csökkent a bizalom az Európai Unióban öt év alatt. **Általánosságban elmondható, hogy a magyarok még mindig jobban bíznak az Unióban, mint a régióbeli államok,** amelyek között az átlag 36%, vagyis 5 százalékponttal alacsonyabb, mint Magyarországon.

A fenti trendekkel összhangban nem meglepő, **hogy jelentősen nőtt viszont a bizalmatlanok aránya. Magyarországon 21%-kal emelkedett arányuk (51% 2015 végén), közel háromszor akkora mértékben, mint a tagállami átlag, amely csak 8 ponttal nőtt.** 2015-re Magyarországon és a V4-országokban általában is többségbe kerültek az EU-val szemben bizalmatlanok.

Jelentősen csökkent ugyanakkor öt év alatt a nemzeti parlamentekkel szembeni bizalom is. Magyarországon 41%-ról 30%-ra esett vissza azoknak az aránya, akik bíznak a parlamentben, míg az Európai Unióban ez az arány lényegesen kisebb mértékben, 4 ponttal csökkent csak, 28%-ra. A magyarok törvényhozó testületükbe vetett bizalma viszont még mindig magasabb mértékű, mint a régiós átlag, ahol a megkérdezettek 24%-a bízik csak a nemzeti parlamentben. Ezt az arányt a cseh és a lengyel mutatók rontják igazán a maguk 17%-os és 19%-os értékeivel. Azonban ehhez hozzá kell tenni, hogy ezen országokban már 2010-ben is elég alacsony volt az intézményben bízók aránya: a lengyeleknél 24%, míg a cseheknél 12% volt.

Bizalom a nemzeti parlamentekben

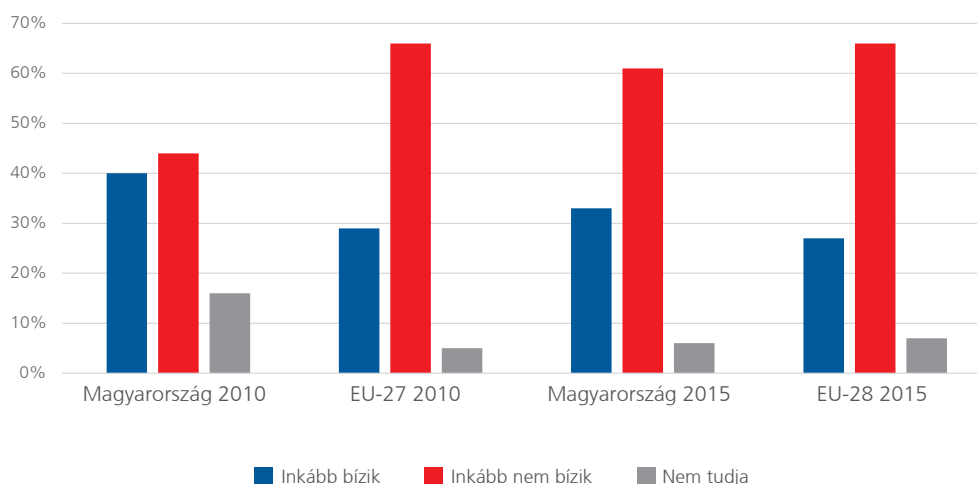

Forrás: Eurobarométer 73 és 84

Magyarországon jelentősen nőtt azoknak az aránya, akik nem bíznak a nemzeti parlamentben (46%-ról 64%-ra). Ez utóbbi adat megegyezik az uniós átlaggal, ami lényegében nem változott 2010 óta (akkor 62%-os volt a bizalmatlanok tábora). Ez nagyjából hasonló a régiós átlaghoz is, ahol a megkérdezettek pontosan kétharmada nem bízik a nemzeti parlamentjében – ez 10 ponttal magasabb, mint 2010-ben. Ebből kiemelkedik a cseh mutató, ahol a megkérdezettek 78%-a bizalmatlan a parlamenttel szemben, bár esetükben már ez a szám is javulást mutat a 2010-es 86%-hoz képest.

Ami a nemzeti kormányt illeti, a bizalom ezen a téren is jelentősen romlott Magyarországon. 2015 végén 33% volt azoknak az aránya, akik bíznak a kormányban Magyarországon, ami 7%-al kevesebb, mint 2010-ben volt. Ez a szám magasabb, mint az uniós átlag, ami 27% volt 2015-ben, alig 2%-kal kevesebb, mint 2010-ben.

Bizalom a nemzeti kormányokban

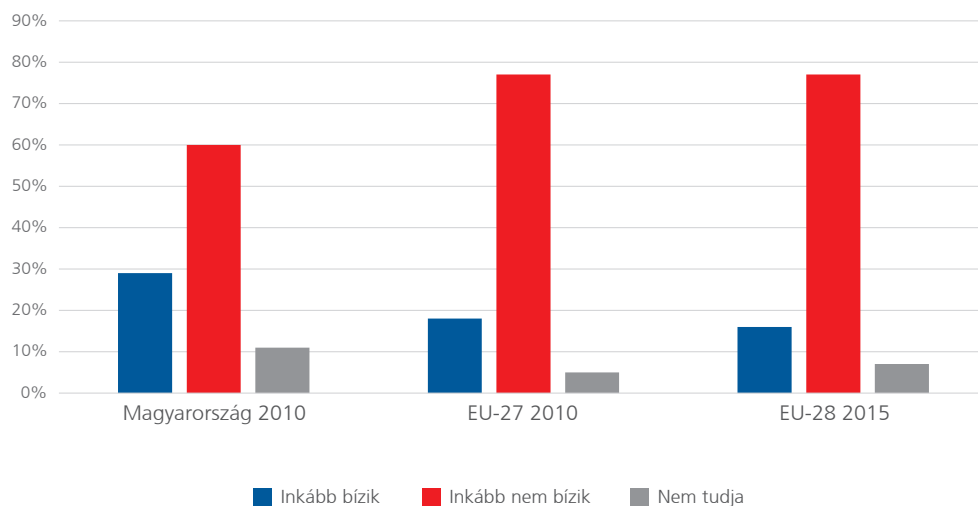
Forrás: Eurobarométer 73 és 84

A magyar kormányval szemben bizalmatlanok aránya jelentősen, összesen 15 ponttal nőtt a vizsgált időszakban, 44%-ról 61%-ra. Ezzel pedig nálunk történt a legnagyobb változás, mind az uniós, mind a régiós átlaghoz képest. Bár az Unión belül nagyobb a bizalmatlanság a nemzeti kormányokkal szemben (összesen a megkérdezettek 66%-a nem bízik a saját kormányában), de ez utóbbi szám nem változott a 2010-es adatokhoz képest. Ugyanígy a régiós adatok szerint az emberek 63%-a nem bízik a kormányban, de ez csak 5 ponttal több, mint a 2010-es adat. Ezt az átlagot viszont jelentősen befolyásolja a megugró magyar adat.

A politikai pártokkal szemben a legnagyobb a bizalmatlanság Magyarországon és Európa-szerte is. Magyarországon összesen az emberek 16%-a bízik a politikai pártokban, ami 13 ponttal kevesebb, mint 2010-ben. Ezzel szemben a bizalmatlanság még drámaibb mértéket öltött, mint korábban (60%-ról 77%-ra nőtt), vagyis az utóbbi időszakban is jelentősen

emelkedett a pártoktól idegenkedők egyébként is masszív többsége Az Európai Unió egészén belül is csökkent azoknak az aránya, akik bíznak a politikai pártokban, 18%-ról 15%-ra. Nagy változás a bizmatlanoknál viszont nincsen 2010-hez képest: ez a szám már csak alig emelkedett a magas kiindulópontonról, 77%-ról 78%-ra.

Bizalom a politikai pártokban

Forrás: Eurobarométer 73 és 84

A felmérések alapján kijelenthető, hogy jelenleg sem az Európai Unió, sem a nemzeti politikai intézmények nem élvezik az állampolgárok többségének bizalmát. A számok azt is mutatják, hogy a bizalom nem feltétlenül van összefüggésben az úgynevezett demokratikus deficittel. Sőt, még ezzel együtt is nagyobb a bizalom az Európai Unió, mint a nemzeti szereplők felé, akik elvileg szorosabb kapcsolatban vannak az állampolgárokkal.

Összességében megállapítható, hogy az európaiak nagy része még mindig nagyobb bizalommal fordul az EU-s intézményekhez, mint saját politikai vezetéséhez. Bár az Európai Unió megítélése sokat romlott az elmúlt időszakban, a nemzeti politikai intézmények hasonló ütemű hitelvesztésének fényében ez nem nevezhető az európai projekt kudarcának. **A felmérés eredményei azt bizonyítják, hogy a politikai elittől való elidegenedés, és a fennálló intézményrendszer működőképességébe vetett bizalom csökkenése egy olyan rendszerszintű válságot takar, ami nem kötődik szorosan a brüsszeli döntéshozatali mechanizmus hatékonyságával való elégedetlenséghez.** A 2010-es és 2015-ös adatokat összehasonlítva tehát azt látjuk, hogy az intézményi válság problémája valós jelenség, de ennek hátterében elsősorban nem az uniós inkompetencia percepciója, sokkal inkább a fennálló politikai rendszer egészéből való kiábrándultság áll.

9

Az Európai Parlament megítélése Magyarországon

Az európai állampolgárok és köztük a magyarok továbbra is viszonylag kevésbé tájékozottak az Európai Parlament tevékenységéről – még saját bevallásuk szerint is, bár az elmúlt öt év alatt némileg javult a helyzet ezen a téren. Magyarországon az uniós átlagnál kedvezőbb – az önbevalláson alapuló – a kép 2015-ben, de itt is a magukat rosszul tájékozottnak vallók vannak abszolút többségben (54%), míg az EP tevékenységét illetően 45% tartja magát jól informáltként. Az EU 28 tagállamában ezzel szemben átlagosan a lakosság csupán valamivel több mint egyharmada állítja magáról, hogy tájékozott az uniós törvényhozó testületet illetően, és igen magas, közel kétharmados (63%) a rosszul tájékozottak aránya. Vagyis **a szubjektív állampolgári véleményeket alapul véve a magyarok jóval tájékozottabbnak vélik magukat, mint az uniós átlag.** A V4-es tagországokban Csehország kivételével igen hasonló a szubjektív ismeretek megítélése, utóbbi államban ugyanakkor még az uniós átlagnál is alacsonyabb. A csehek alig háromtizede tartja magát tájékozottnak az Európai Parlament tevékenysége kapcsán, 70% pedig a rosszul tájékozottnak gondolja magát.

Általánosságban véve, Ön úgy gondolja, hogy Ön nagyon jól, eléggé jól, eléggé rosszul, vagy nagyon rosszul tájékozott az Európai Parlament tevékenységével kapcsolatban?

	Magyarország 2010	EU-27 2010	Magyarország 2015	EU-28 2015
Összes „Jól tájékozott”	33%	28%	45%	35%
Összes „Rosszul tájékozott”	66%	69%	54%	63%
Nem tudja	1%	3%	1%	2%

Forrás: Eurobarométer, Parlemeter

Ha a vélemények időbeli változását is vizsgáljuk, akkor **2010 és 2015 között egy javuló trendet figyelhetünk meg uniós szinten és Magyarországon egyaránt.** Az elmúlt öt év alatt 28-ról 35%-ra nőtt az Európai Unió tagállamaiban átlagosan a tájékozottak aránya, és ezzel párhuzamosan 69%-ról 63%-ra csökkent a saját bevallásuk alapján az EP ügyeiben tájékozatlanok aránya. **Uniós szinten tehát egy mérsékelt javulást láthatunk, ám ezzel együtt továbbra is igen alacsony az Európai Parlament tevékenységét szubjektíven ismerők aránya.**

Az elmúlt öt év során számottevően csökkent az EU-ban és Magyarországon is azok aránya, akik nagyobb súlyt adnának a közvetlenül választott Európai Parlamentnek, de ezzel együtt is relatív többségben vannak azok, akik szerint az EP-nek a jelenleginél fontosabb szerepet kellene játszania. Magyarországon az emberek több mint négytizede (43%) szeretné, ha az Európai Parlamentnek nagyobb szerepe lenne a jelenleginél, arányuk 2015-ben is jóval meghaladja az ezzel ellentétes véleményen lévőkét, akik a lakosság pontosan negyedét teszik ki. Utóbbinál kissé magasabb (28%) azok aránya, akik kiegyeznének a status quo-val. A magyarok álláspontja ebben a kérdésben meglehetősen hasonló az Európai Unió 28 tagországának átlagához. Európai szinten is az EP befolyását erősíteni kívánók adják a legnagyobb, 43%-os csoportot, az intézmény szerepét gyengíteni kívánók ugyanakkor itt csak a megkérdezettek ötödét adják, és a semleges állásponton lévők aránya is némileg alacsonyabb, 25%. A legnagyobb különbség a bizonytalanok arányában mutatkozik.

Ön személy szerint azt szeretné, hogy az Európai Parlament a jelenleginél fontosabb, vagy kevésbé fontos szerepet játsszon?

	Magyarország 2010	EU-27 2010	Magyarország 2015	EU-28 2015
Fontosabb	61%	52%	43%	44%
Kevésbé fontos	13%	22%	25%	21%
Ugyanolyan (Spontán)	23%	16%	28%	25%
Nem tudja	3%	10%	4%	10%

Forrás: Eurobarométer, Parlemeter

A régiós országok közül Magyarországon szeretnék a legtöbben az EP befolyásának erősítését, a hazai 43%-kal szemben ezekben az államokban átlagosan csupán a lakosság harmada. Szlovákia rendkívül megosztott ebben a kérdésben, a fontosabb, kevésbé fontos, illetve ugyanolyan szerepet kívánók tábora egyforma. Csehországban az EP kisebb szerepnek örülnének a legtöbben (37%), Lengyelországban pedig a status quo-pártiak vannak relatív többségben (40%).

2010 és 2015 között Magyarországon és EU-szerte is csökkent az Európai Parlamentnek nagyobb szerepet szánók aránya. 2010-ben még abszolút többségben voltak az

erősítéspártiak, 2015-re azonban 50% alá esett arányuk. Magyarországon az uniós átlagnál is szembetűnőbb a visszaesés: 2010-ben még a megkérdezettek több mint hattizede szeretett volna nagyobb súlyt adni az EP-nek, 2015-ben viszont már csak 43%-uk, miközben a **duplájára nőtt a másik póluson lévők aránya.** Uniós szinten 2010-ben még minden második állampolgár nagyobb szerepet adott volna az EP-nek, 2015-re táboruk azonban 44%-ra mérséklődött, de Magyarországgal ellentétben itt nem az Európai Parlament szerepét csökkenteni kívánók aránya nőtt – sőt, ez hibahatáron belül csökkenést mutat –, hanem azok száma ugrott meg jelentősen, akiknek megfelel a jelenlegi helyzet. Tehát **míg 2010-ben a magyarok az uniós átlagnál sokkal inkább szerették volna nagyobb szerepkörrel felruházni az Európai Parlamentet, 2015-re ez a lelkesedés jelentősen alábbhagyott, és hozzáigazodott a korábbinál valamivel alacsonyabb EU-s átlaghoz.**

A magyarok alapvetően az uniós trendekhez hasonlóan látják azokat az értékeket, amelyeket szerintük az Európai Parlamentnek kiemelten kell védelmeznie, de egyes értékek védelmének némileg kisebb jelentőséget tulajdonítanak, mint az európaiak átlagosan. A magyarok véleménye továbbá sokkal változékonyabb az EU átlagához képest; a magyar adatokkal ellentétben a közösségi szinten elég nagy stabilitást mutatnak a felmérések.

Egyértelműen az emberi jogok védelmét tekintik az európai – és köztük a magyar – állampolgárok az Európai Parlament értékvédő feladatának. 2015-ben Magyarországon és az EU 28 tagállamában is tízből hatan ezt az európai értéket említették a legtöbben, **csaknem kétszer annyian, mint a második helyen megjelölt értéket. Európai szinten ez utóbbi a szólásszabadság,** amit az állampolgárok egyharmada (34%) sorolt az EP által képviselendő legfőbb értékek közé, **de lényegében ugyanilyen fontos feladatnak tartják a tagállamok közötti szolidaritás és a férfi-női egyenjogúság (32-32%) megőrzését,** illetve előmozdítását is. **Magyarországon a tagállamok közötti szolidaritás áll a második helyen (33%), a szólásszabadságot, valamint a férfiak és nők közötti egyenjogúságot azonban az EU-átlagnál kevésbé tartják az Európai Parlament által kiemelten védendő értékek.** Előbbit a megkérdezettek negyede, utóbbit pedig csak minden ötödik magyar sorolja ezen értékek közé. Ez a két jelentős különbség mutatkozik a magyar és az összeurópai vélemények között, a további, gyakran említett értékek közül az EU és a világ szegényebb országai közötti szolidaritás, valamint a kultúrák és a vallások közötti párbeszéd előmozdítása hasonló megítélés alá esik mindkét vizsgált csoportban – a válaszadók mintegy ötöde tartja az Európai Parlament által védendő értékeknek.

Az Ön véleménye szerint a következő értékek közül az Európai Parlamentnek melyeket kellene kiemelt módon védelmeznie?

	Magyarország 2010	EU-27 2010	Magyarország 2015	EU-28 2015
Az emberi jogok védelme	72%	60%	61%	59%
Szólásszabadság	27%	36%	25%	34%
Az Európai Unió tagállamai közötti szolidaritás	43%	35%	33%	32%
A női-férfi egyenjogúság	30%	36%	20%	32%
Az Európai Unió és a világ szegény országai közötti szolidaritás	28%	25%	21%	23%
A kultúrák és vallások közötti párbeszéd	20%	22%	20%	21%

Forrás: Eurobarométer, Parlemeter

A V4-ek többi tagállama is nagyjából az uniós értéktrendeket követi. A lengyelek a másik három régiós országnál valamivel kevésbé várják el az EP-től az emberi jogok védelmét (56%), a csehek és a szlovákok pedig az EU és a szegényebb országok közötti szolidaritást, illetve a kultúrák és vallások közötti párbeszédet tartják kevésbé fontosnak, a szólásszabadságot viszont mindkét országban az EU-s átlagnak megfelelő arányban, vagyis a magyaroknál jóval többen tartják az EP által védendő értékeknek. **A férfiak és nők közötti egyenjogúság megítélésében sereghajtók a magyarok, mindhárom kelet-közép-európai országban fontosabbnak tartják ezt a kérdést** az Európai Parlament tevékenységének vonatkozásában.

A legutóbbi öt év változásai alapján kijelenthető, hogy **a magyarok véleménye nagyobb volatilitást mutat. Ezzel szemben európai szinten sokkal stabilabb az emberek Európai Parlamentre vonatkozó értékítélete. A változás egyértelműen és döntően csökkenő tendenciát mutat, vagyis kedvezőtlen irányú: szinte minden értékről kevesebben gondolják, hogy az Európai Parlamentnek fokozottan kellene kiállnia mellettük.** Ez uniós szinten is igaz, de itt csupán 1-4%-os elmozdulásról, vagyis lényegében stagnálásról, illetve mérsékelt csökkenésről beszélhetünk. **Magyarországon ezzel szemben akár tíz százalékpontot is meghaladó, komoly visszaeséseket regisztrálhatunk.** Ilyen jelentős mértékben csökkent az emberi jogok védelme (72-ről 61%-ra), a tagállamok közötti szolidaritás (43-ről 33%-ra), valamint a női-férfi egyenjogúság (30-ról 20%-ra). Számottevően csökkent az EU és a szegényebb országok közötti szolidaritást fontosnak tekintők tábora is, 28%-ról 21%-ra. A szólásszabadság megítélése ugyanakkor csak minimálisan csökkent, a kultúrák és vallások

közötti párbeszéd iránti elköteleződés pedig nem változott Magyarországon. Ezek az adatok nagy valószínűséggel összefüggésben vannak azzal, hogy általában véve kevesebben gondolják azt, hogy az Európai Parlamentnek jelentősebb szerepet kellene játszania, mint ma.

A 2015-ös Parlameter-felmérés alapján kijelenthető, hogy **a magyarokat leginkább egy semleges érzület jellemzi az Európai Parlamenttel kapcsolatban, és ugyanez mondható el az EU egészére.** Magyarországon egyaránt a megkérdezettek negyede (24-24%) számára idéz fel pozitív, illetve negatív képet az Európai Parlament. Az ellentétes véleményt vallók együttesen is valamivel kevesebben vannak, mint azok, akik neutrálisan közelítik meg az EU társjogalkotó testületét: összességében **a magyarok több mint felére, 51%-ára jellemző ez az érzület.**

A magyarországi EP-kép híven tükrözi az uniós átlagot, Az EU 28 tagállamában átlagosan a magyarokkal megegyező, 24%-os arányban látják pozitív intézménynek az Európai Parlamentet, a negatív érzületek aránya ugyanakkor egy hajszállal magasabb (27%), és nagyobb arányban vannak Uniós-zerthe a bizonytalanok is, ezzel párhuzamosan pedig némileg kisebb a magukat semleges álláspontra helyezők aránya. Ezzel együtt is Európában ez a legmeghatározóbb EP-vel kapcsolatos attitűd, amely a megkérdezettek közel felét, 46%-át jellemzi. **Regionális összevetésben jónak mondható a magyar adat, csupán Lengyelországban magasabb az EP-t pozitívan megítélők aránya** (32%). Szlovákiában és főleg Csehországban viszont a magyarnál kedvezőtlenebb az Európai Parlamentről alkotott általános vélemények: a megkérdezettek harmada, illetve négytizede ezekben az országokban negatívan látja az Európai Parlamentet, miközben csak kevesebb mint ötödük ítéli tevékenységét pozitívan.

A tanulmányban olvasható megállapítások a szerzők véleményét tükrözi, és nem feltétlenül tekinthető a Friedrich-Ebert-Stiftung álláspontjának. A Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) publikációinak kereskedelmi felhasználása kizárólag a FES írásos engedélyével lehetséges.

Policy Solutions

H-1065 Budapest, Révay utca 10.

+36-1-474-87-48

info@policysolutions.hu

www.policysolutions.hu

Friedrich-Ebert-Stiftung | Budapesti Iroda

H-1056 Budapest, Fővám tér 2-3.

+36-1-461-60-11

fesbp@fesbp.hu

www.fesbp.hu

